

Ks. Julian Kałowski MIC, *Życie braterskie we wspólnocie*.
Studium prawno-historyczne, Warszawa 1999, ss. 286

Soborowa Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, odkrywając w historii zbawczej różnorodność i nadprzyrodzone bogactwo zaistniałych wspólnot życia konsekrowanego, z przekonaniem podkreśla, że to misterium ewangelicznej konsekracji stanowiło integralną część życia Kościoła i jego świętości. Praktycznie oznacza to, że „bez tajemnicy obecności wspólnot zakonnych, Kościół nie byłby w pełni Kościołem” (KK 44). Ta prawda motywowała także przekonanie uczestników Synodu Biskupów w 1995 roku, którzy w dokumencie końcowym napisali, iż „życie konsekrowane jako takie jest niezmienne i nigdy nie może go zabraknąć w Kościele”. Aby jednak tak się stało – z kolei pisze Jan Paweł II – „potrzebna jest wierność charyzmatowi założycielskiemu oraz ukształtowanemu przez ten charyzmat duchowemu dziedzictwu każdego instytutu. Właśnie dzięki tej wierności wobec natchnienia założycieli i założycielek – które samo jest darem Ducha Świętego – można łatwiej odkryć i gorliwiej przeżywać zasadnicze elementy życia konsekrowanego” (VC nr 36).

Z powyższych tekstów nauki Kościoła wynika, że życie zakonne ma bardzo bogatą historię, oraz że integralną częścią tej historii jest istnienie i działalność instytutów zakonnych, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego, które niemal od początku swego istnienia aż do definitywnego uznania, czyli nadania im pełnej osobowości prawnej przez Stolicę Apostolską, musiały pokonać liczne trudności, zarówno ze strony ustawodawstwa kościelnego, jak i świeckiego. Trzeba zauważyć, że zgromadzenia te spełniały i spełniają wielkie zadania w Kościele i świecie, są niezaprzeczalnie oryginalną formą życia

Duchem Chrystusa Zbawiciela, a także są „darem i charyzmatem ofiarowanym przez Boga wspólnocie Ludu Bożego” Wyjątkową rolę w tym obdarowaniu Ludu Bożego odgrywają charyzmatycy – zakonodawcy, dlatego KPK zobowiązuje ich spadkobierców do „wiernego zachowania myśli i zamierzeń założycieli” (kan.578). Jan Paweł II w *Vita Consecrata* (25 III 96) zobowiązał Kościół do tego, by skutecznie *ochraniać i umacniać specyfikę tej formy życia* (nr 11), której istotnym elementem jest życie braterskie we wspólnocie.

Ostatnio na rynku księgarskim ukazała się pozycja ks. prof. dra hab. Juliana Kałowskiego MIC zatytułowana *Życie braterskie we wspólnocie*. Jest to studium prawnohistoryczne, które zostało wydane przez Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, a obecnie Wydawnictwo Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego. Ks. prof. Julian Kałowski jest cenionym znawcą zagadnień prawa zakonnego, opracował kilka monografii z tej dziedziny, jest obecnie dziekanem wydziału prawa kanonicznego na wspomnianym uniwersytecie. W życiu kapłańskim jest członkiem Zgromadzenia Księża Marianów, stąd bliskie jego osobie są sprawy życia wspólnego, a więc życia braterskiego we wspólnocie zakonnej.

Rozprawa ks. prof. Kałowskiego liczy 286 stron, jej zawartość tworzą: spis treści, bibliografia (źródła i literatura), wykaz skrótów, opracowanie tematu w 4 rozdziałach, zakończenie oraz indeksy: rzeczowy – dotyczący wybranych zagadnień, cytowanych kanonów z Kodeksu z 1917 roku, z 1983 roku oraz z Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich oraz indeks osób. Na końcu rozprawy Autor zamieścił skrót prezentowanych zagadnień w języku angielskim.

Rozpoczynając lekturę prezentowanej pozycji można poznać motywy, jakie skłoniły Autora do badań na zagadnieniu życia braterskiego we wspólnocie. Zauważa się, że ks. profesor postrzega krytycznie procesy codziennego życia we wspólnotach zakonnych, stąd jego bezpośredniość w ocenie zaobserwowanych zjawisk ewoluujących w życiu wspólnotowym. Właśnie ten proces ewolucji w aspekcie prawnohistorycznym stanowi istotną treść prezentowanej rozprawy. Dlatego w I rozdziale Autor opisał *pojęcie i wartość życia wspólnego* na podstawie prawnego wymiaru instytutu zakonnego i charyzmatycznego daru jakim jest wspólnotowość życia. W znaczeniu formalnym realizuje się tę rzeczywistość od chwili prawnego włączenia osoby do danego instytutu, czyli od dnia inkorporacji, a nie od uroczystości przyjęcia szaty zakonnej. Natomiast przez życie wspólne w znaczeniu materialnym rozumie się wspólne przebywanie z innymi członkami instytutu w jednym domu, zależność zakonników w przeżywaniu karnośći zakonnej od tego samego przełożonego, kierowanie się tymi samymi regułami i konstytucjami itp., a więc normami prawa własnego, korzystanie ze wspólnego stołu, zachowanie tych samych norm dotyczących konsekracji zakonnej. W prezentowanej rozprawie, już we wspomnianym rozdziale, Autor przekonująco postawił tezę, iż rzeczywistość życia wspólnego jest wartością istotną nie tylko dla osób żyjących w instytutach zakonnych, lecz również dla duchowieństwa diecezjalnego, które od początku gromadziło się wokół biskupa i tworzyło z nim integralną wspólnotę prezbiterów posługujących wybranej części Ludu Bożego.

Rozdział II został poświęcony życiu wspólnemu według idei zakonodawców, autorów reguł i ustawodawstwa chrześcijańskich cesarzy rzymskich. Ks. prof. Kałowski odwołał się do wielkich mistrzów życia wspólnotowego, którym bezsprzecznie przewodzą m.in. św. Pachomiusz, św. Bazyl Wielki, św. Augustyn, św. Benedykt z Nursji, św. Kolumban

oraz św. Ignacy Loyola. Autor nie pominął również szczegółowego ustawodawstwa zakonnego zawartego we wczesnych regułach monastycznych z Galii, jak również uczynił fachowe odniesienia do reformy zaproponowanej przez zakony żebracze, które zasadniczo działały na tych samych terytoriach co wspólnoty monastyczne, lecz skuteczniej odpowiadały na potrzeby Kościoła i lokalnych społeczności.

W treści rozdziału III odnajdziemy źródłową analizę norm kościelnych, które wymownie określały rzeczywistość życia wspólnego do czasu promulgowania Kodeksu Jana Pawła II. Autor z podziwu godną skrupulatnością dokonał w tym rozdziale analizy prawnej ustawodawstwa soborów powszechnych od Chalcedońskiego do Watykańskiego I, jak również szczegółowo odniósł się do ustaleń merytorycznych ustawodawstwa Stolicy Apostolskiej. Jest to szczególnie wartościowa część rozprawy, bowiem analiza historycznych już norm kościelnych pozwala głębiej spojrzeć na doktrynę soborową i współczesne kanony dotyczące życia w braterskiej wspólnotcie instytutu zakonnego.

Ukoronowaniem żmudnego procesu kształtowania się istotnych norm prawnych, tak znamienitych dla życia wspólnotowego, są pojęcia i szczegółowe instytucje życia zakonnego, o których autorytatywnie wypowiada się Kościół w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Dla współczesnego czytelnika rozdział IV jest więc najistotniejszy w całej rozprawie, bowiem traktuje o życiu braterskim we wspólnotcie zakonnej dzisiaj, zgodnie z normami Kodeksu Jana Pawła II. Autor wyjaśnił istotne pojęcia jakimi są *życie braterskie* oraz jego *wspólnotowy* wymiar. Następnie wskazał na elementy konstytutywne niezbędne do podjęcia i prowadzenia życia braterskiego we wspólnotcie (dom zakonny, obecność przełożonego, kaplica, obowiązek zamieszkania w domu zakonnym), szczegółowo omówił możliwości prawnego przebywania zakonnika poza domem zakonnym i warunki eksklaustracji oraz przedstawił sankcje karne, jakie mogą spaść na zakonnika bezprawnie przebywającego poza domem zakonnym. Na zakończenie tego rozdziału Autor wskazał na kilkanaście środków, które zdecydowanie pomagają pielęgnować życie braterskie we wspólnotcie. Najważniejszą jednak zasadą życia dla codziennego życia zakonników jest dokładne naśladowanie Chrystusa ukazane w Ewangelii i przyjęte przez konstytucje własnego instytutu.

Rozprawa ks. prof. Juliana Kałowskiego MIC, napisana z doświadczeniem cenionego znawcy prawa zakonnego w Polsce, stanowi dla wspólnot życia konsekrowanego bardzo cenną pomoc formacyjną. Umożliwia dokładne poznanie ewolucji zakonnego życia wspólnotowego, jak również ukazuje na życie braterskie we wspólnotcie jako szczególny dar Chrystusa dla Kościoła. Waler prawno-historyczny tej rozprawy pozwala bezpośrednio poznać źródła dla współczesnych norm kanonicznych, które dokładnie wyznaczają możliwości twórczego i dynamicznego życia oraz działania, tak poszczególnych członków wspólnot konsekrowanych, jak i całych instytutów zakonnych.

ks. Wiesław Wenz